

Nemzeti Társalkodó

KOLOZSVÁRTT

5-ik szám.

PÉNTEKEN,

feb. 2án

1

8

4

4

Tartalom: Anglia (vége.) Szivérdek és
Közbizalom: eredeti Beszély. Fohász. Hol-
mi.

VISSZATEKINTÉSEK

AZ 1843IK ÉVRE.

Anglia.

(Vége)

Skócziában, mint látók, a' kérdés egészen egyházi jellemű, de a' mellynek fontos világi következményei is lehetnek; Irhonban egyházi 's világi egyszerre a' villongás; de Walesben csupan világi, csak igen gyöngé valási vegyülettel; mindazonát mindenütt Anglia aristocratiai 's papi igazgatásmódja ellen látjuk irányozva a' harczot. Walesben a' küzdelem nemzeti színezete legfeltünőbb, — feltünőbb még mint Irhonban, mert itt a' népességnek még aligha hat tizedrésze beszél írnyelven, míg Walesben három negyede a' népnek csaknem kizárólag ós celta nyelvén beszél. Ha ez másként volna, akkor az éhező munkások, szintúgy mint az írek, csoportonként mennének Angliába, így pedig honukban kell maradniok, 's leebb nyomják a' napibért, melly alig nagyobb mint Irhonban, míg az árendapénz szinte nagyobb még 's átaljában,

a' sovány föld daczára, kétszerte olly nagy mint Angliában. A' szükség bizonyos sajátzerü egyesülési szellemet szült Walesben: midőn egy fiatal földész házasodik, egy később maga részéről nyujtandó hasonló segély hallgatag kikötése mellett, az egész szomszédságtól nászajándékot kap, melly az ajándékozó tehetségéhez képest 2' shillingtől egy font sterlingig megy, 's pályáját 50—100 ft. st. tőkével kezdi meg. Kibérel ezzel rendszerint egy kis telket, de néhány év alatt a' magos árendapénz 's a' földészen fekvő más adók az ő kis telkét elnyelik; fizetni képtelen lesz, marhája, vagyonkája eladatik, 's napszámoszá kell lennie. Az árendajóságot a' szörnyű népesség mellett viszont talál vevőre; a' régi játék újból kezdődik 's kevés évek alatt rendszerint a' második bérlő is ép olly koldus mint az első. Ez okból lőn a' Rebeccaiták titkosgyűlésében meghatározva, oda munkálniok, hogy a' földbirtokosnak fizetendő árendapénz méltányos díjra szabatsék, — 's erőszakkal lépniök fel mindazok ellen, kik szomszédjok bérlött telkét árulókép kibérelnék. Adjuk még hozzá, hogy egy angolnak se engedessék meg jóságfelügyelőnek vagy tisztartónak lenni a' tartományban: etőtünk képe az irhoni agráriai nyugtalanságnak, az ottan úgynevezett ügyvivők, azaz: a' földesúr és bérlő közti közbenjárók elleni gyűlölettel.

A' foldbirtokosok elleni hangulat Walesben is lényegileg ugyan az, mint Irhonban, mert itt is, bár nem éppen olly erőszakos módon, kisajátítvák az alsóbb néposztályok; egész a' 17-ik századig megengedte a' walesi tartományi törvény az öröklött birtok egyenlő felosztását, minnek következése lón a' telkek igen messze vitt felosztása; az angol arisztocratiái törvény, melly a' foldbirtok összetorlását kevés kezekben előmozdítja, homlok egyenest ellenkezik hát a' walesiek szokásaival, 's minthogy most újból feloszlott a' birtok, még pedig igen parányi bérjóságokra, tehát ismét ott áll a' nép hol régen, 's egyéb terhek mellett most egy felettébb súlyos haszonbér terhét is kénytelen hordoznia. Azért a' bérlőnek többnyire alig van jobban dolga mint egy napszámosnak, 's bérfuvarokkal kénytelen azt a' bérpénzt kifizetnie, mire telkének jövedelme teljességgel elégtelen. Erre nézve gyakorlatban van főkép a' mész—e' homi trágyaszor —'s a' kőszén-szállítás. Ámde az útvámak, mellyek gyakron kevés távolságra, több shillingre mennek, nagyon gátolják ezen kereset-ágot, valamint a' termékek eladásából hasznot a' honi vásárokon csökkentik. Itt mutatkozik az angol megyei igazgatás az ő rossz oldaláról. Útvámot vesznek az útfenntartási költségek fedezésére, de a' megyék mégis tartóznak e' végre adózni, 's az útvámak,—mellyek lassanként egyesületek külön sajátivá lettek, kik az országutakat építik,—vállalkozóknak adatnak ki, 's ezen haszonbérletek, mint több mások, rendkívül felszoktak veretni; minthogy már ezen vállalkozók nem képesek tartozásaikat tetemes kár nélkül fizetni, kénytelenek a' megyei törvényhatóságok a' vámokat nevelni; illy módon támadt már egyik sorompó a' más után, 's ezért vala a' földnépe ingerült haragja is mindenek felett ezek ellen intézve. A' Rebbeka leányinak végzése oda megyen ki, hogy „a' kereszt- és mellékutak bejárásain, mint szintén a' megye költségén fentartatni szokott útakon levő sorompókat mind lerombolják“; a' millyen kevéssé menthető a' walesi bérlők eljárása, kívánatuk olly igazságos, 's a' szegény nép jogszerűtlen bánásmódja csak következménye volt a' törvényhatóságok előbbi igazságtalanságának, mellyek nem fékezve a' kormánytól, zsarolásaikban lassanként minden mértéken túl mentek.

Egy titkos szövetség ágazott szét egész

Walesen, a' tartomány kívánatait, hová az egyházi adó eltörlése is tartozik, erőszakos módon kivandó. A' megyék rendszerinti ereje e' zavargások lefojtására teljességgel elégtelennek ütött ki; senki sem mer rendőrszolgai esküt letenni, félvén saját honfiainak dühös bosszujától. Ezokon sergeket kelle Walesbe vinni, de a' mellyek, egyik helységből a' másba hajtatra, keveset tudtak véghez vinni. Egyébiránt vizsgálattja a' kormány a' földnépe sérelmeit; de ha szintén a' megyei igazgatás a' leggondosabb szemle alá vétetik, 's az útvámmali visszaélések eltörlötnek is, fenmarad még a' szerentül magos haszonbér, 's az egyházi adók, mellyeket egy aristocratákból álló ministerium sem fog Angliában komoly szándékkal mozgatni, 's ha akarná is—tehetni.

Illy állásban a' dolgoknak nagy fontosságú körülmény, hogy az ipar 's kereskedési aristocrazia Angolországban a' foldbirtoki aristocriától elvált, 's komoly harczot kezdett ez ellen, melly, minthogy az első lépés, a' gabonatörvények eltörlése, a' néptömegnek igen is érdekében áll, kevés évek alatt szükségkép diadalra fogja vezetni. Figyelemre méltó, a' gabonatörvények eddigi legmerészebb védőinek nyelvét hallani; alig vivnak többé az elv, hanem csak az érdekek mellett, mik az eddigi állapotból eredtek. A' Ligue által kifejtett rendkívüli munkásság, az általa mozgásba hozott tömérdek eszközök, 's a' már is kivított eredmények, jelei, hogy az allház többségét néhány év alatt nem csak a' toryk, hanem átaljában a' foldbirtok-aristocrazia is elvesztendik. A' gabona 's egyéb élelmi szerbeviteli törvényekben tett változtatások, bár nem csekélyek voltak, nem könnyíthetik lényegileg a' nép helyzetét, 's így csak arra szolgáltak alkalmul, hogy a' békételenség a' földművesekre is kiterjesztessék 's a' mostani bérletdíj fizetése a' jelen adósúly mellett csaknem lehetetlenné tétessék. De mi lesz a' földaristocriából, ha jövedelmeinek egy harmadától elesik, 's utószülötteitől az eddigi zsiros egyházi hivatal osztás lassanként elvonatik, nem is említve hogy újabb országos szükségek többé nem a' néptömegre, hanem csak a' birtokra vetett kirovások által fedezhetők? Itt rejlenek a' földnemességet fenyegető veszélyek, mellyek közel jövőben tűnve föl a' nagyobb rész előtt, aggasztó rémekkel töltik el kedélyét, 's a' világi és egyházi hatalmasok makacs-

sága miatt még inkább súlyosodnak.

A' múlt évi parlamenti ülés egyike volt a' legmeddőbbeknek a' közelebbi időben; a' ministerium, túlnyomó többségének daczára is, kénszerítve látá magát, legfontosb törvényterveit visszavonni vagy teljességgel semmit sem tenni. A' gyárbeli gyermekek oktatása iránti indítványt vissza kelle venni, mert a' főegyház az egész nevelési ügyre mások felett gyakorlandó befolyást kezeiből kiejteni, a' dissenterek pedig abban hagyni, szintolly kevesé akarák. A' dissenterek, kik a' parlamentben kevesebbségben de künn erős többségben vannak, vívták ki a' főegyház felett a' győzelmet. Irhonban, huzomos ideig nézé a' kormány, mikép támadták meg Angolország aristocratiai—egyházi hatalmanak alapozlopait a' nélkül hogy egy elszánt lépést mert volna tenni; Skócziára nézve is szintén kevés történt, vagy annyi mint semmi,—szóval a' kormány, többsége mellett is, teljes political ajultságban fekvék — világos jeléül annak, hogy az eddigi statusintézményekből eltűnt az eleterő, minthogy a' törvényhozó hatalom az ezen intézményekre tett megtámadásokkal szemben erőt és hatályt kifejteni nem képes. A' League jelenleg azon nagy political hatalom, melly az országban uralkodik, s rövid idő alatt a' parlamentben is uralkodni fog. Megijedve szemléli az aristocratia ezt a' kevés években óriássá nőtt hatalmat; most ugyan kitűzött célja ennek a' gabonatörvények eltörlése, mindazát köz a' hiedelem, s tán nem alap nélkül, miszerint az egyház- és koronának, a' papi és világi paireknek nem kevés eskütt ellenei találkoznak a' league tagjai között, s ha feljül találnak kerekedni, hatalmuk Ó Angliára halálos ítélet s egy igen is népszerű alapokon nyugvó kormányalagnak kezdete leend. Kora engedvényeket tanácsolnak a' league elhalasztott kívánatai iránt most minden eszélyesebbek, nehogy a' legtulságosb nézetek kéntessenek mintegy kifejlődésre. Bezárásul álljanak itt egy political röpiratnak imez igéi, mellyek Angolhon jelen állására nem kevés fényt vetnek: „Szembeötlő az elmentét, melly a' parlamentben a' szabadelmű párt gyengesége s az országban a' népieselvek óriási ereje közt létezik. A' középosztályok létszeresítése, s mi ekkorig hallatlan dolog, a' munkások külön egyesülése, kiknek ezerek elveikért fogságban nyögnek, fáradhat-

lanul munkálnak abban, hegy az aristocratia kezéből a' törvényhozói hatalmat kiragadják. Angliában most minden erkölcsi élet aristocratia-elleni, még is azt állítják némelly álomlátóink, hogy az angol aristocratia leend Európában egyedüli s utolsó, melly fentartandja hatalmát. Gyermekek épít házikót a' patak martján belől, azt vélvén, nem fogják azt a' kinyomuló habok feldulni“. A' jelen év, ha nem is eldönteni, de céljához jóval közelebb fogja vinni e' harcztot.

SZIV-ÉRDEK ÉS KÖZBIZALOM.

(Eredeti beszély)

I.

184..ben a' homorodi fürdő vendégeknek legnagyobb kedvtelésök volt: a' politizálás. Több megyéből gyűltek ide urak—inkább a' fürdés élvezéért, mint gyógyszerül használni a' borviz kristály csöpjeit. Nem egyszer került aztán - kivált a' férfi körökben, mert honleányink is véleményezhetének,—vita tárgyává: a' korkérdések hatalmas eszméje. És bár bukni kellett is annak annyi szájhős szilárd megtámadására, még is történt az is, hogy sokan elfogultságuk polgári bűnéből kitisztultan, e' részben ép egészségesen, szaporodott családdal váltak meg az idylli tájtól. Magam is tanuja valék egynek, mit röviden elé sorolni magamnak szabadalmat veszek.

Többi vendégek közt mind nagyságos testalkatának területére, mind elveinek a' vakhit oltarához lánczolt egyoldalúságára nézve kitűnő volt: létpusztatálusi méltóságos Hájosy Kristóf úr, több nemes megyék tisz. táblabírája. Ó a' fiatalabbak heveségét, fontolt gondolkozásmódjával nem tartá összhangzónak. Azért valahányszor módja volt, avúlt okoskodásait mindég fejéhez kívánta sujtan szabadelmű ifjaknak, ha tudnillik a' korkérdéseiről korszerű véleményt adni merészelték. Átalában a' vezér szót nem ifjak ajkaira akará adni. A' heves vérű, túlragadt hevében—szokta mondani—feledi fejedelmét, lionát s alkotmányait. Vallásosságában gyűlölte az ifjakat, kik keresztet nem vetének, ha dörgött. Ekkor az istenharagját vélte az emberek felett lebegni. Istenteleneknek mondá azokat,

kik isteni tisztelet alkalmával, lopva tett pillantatot vetének itt ott imázó angyalra. Szóval Kristóf ur olyan volt, minőt mult századok mintájára jelen korszakunk csak bírhat.

Vilma egyetlen leánya merőben különbözött sajátágaira nézve atyjától. Női foglalkozástól fen maradt perczeit divatlapok olvasásának áldozá. És így szelleme a szenteség legtisztább tükörévé képződött, a szelided érzelmek hű visszaadására. Sajon pillantatával szokta elnézni atyjának ingerültségét, midőn a divaturacsok ellenében a mult század boldog szokásait hozáfel, 's istenére, és mindenre, mi neki szent vala, állítá, hogy egyetlen leányát csak jó honfi, gazdag de nem vágatva haladó piperőcz, birandja nőül. „Vagy senki becsületos nevemen ne szólítson“ szokta befejezni. Ősi nevére annyira büszke volt, hogy dicsőségét a világ minden kincseért elvitatni nem engedé. Annyira ura szeretett lenni akarátának. Mind e' mellett is a szerény Vilma atyjával ellenkezni illetlennek érezé, 's az atyai hatalom alá hajtá fejecskejét, — mint szerény áldozat—midőn ki lön mondva, hogy neje leend bizonyos megyei kalandornak.

De térjünk beszélyünk folyamára.

Egy napon setét felhő lepel kezdé borulni Homoród bérceire, hol komoly fenyő lombok szomorgának, mint büntudat, multak gyászravatala felett, 's halotti lepelként terülének a' messzeség bérceire. Tüzostor csatogott a' fenyves felett, 's a' hatalmas dördület alatt rezegett minden. A' táv fenyvese homályos felhőtengerben fürdött, 's a' mennytűz világánál ábrándtájként tünedezett néha fel. A' völgyben, melly a' fürdői tájat, sziklakarjaival zárja ölébe, vidor társaság vonult el a' mord zivatar elől.

Vilma szereté a' természet nagyszerű tüneményeit. Hajlékjok tornáczában ült a' látvány fonségében elmerülten. Mig atyja benn, szentelt viaszgyertyánál „lelki kincs“ ujszerű lapjait forgatá végig. A' villámok sűrűdve szótték át a' boru gyász szőnyegét, 's a' dörgések a' fenyves sirjába jártak temetkezni. A' hölgy keblén magasztalt érzelm ömle szét.

Regényes szelleme, az ifjuság virágszakában, kebel után sovárgott, melly fönlengő lelkét megértse. Az apai önkény alatt mindég szabad izlésre vágyott, mint madár, melly meguná kalitkájának avult rácsozatát. Esménye erős hittal élt keblében, hogy mását fellelé.

— Ő az! sikolta magán kívül. A' nyugoti bércezen egy ifju jelent meg. Lőszerrel hátán, mérész daczczal küzdve az áradó elem hatalmával.

— Mi baj? kérdé az apa, fegyverzett szemével kipillantva a' félig nyílt ajtón.

— Semmi már—szólt a' piruló Vilma. Amott nyugoton [dördült az ég, 's én összeremetem. Megint nyugott vagyok.

— Imádkozz leányom hogy ez érzésed megmaradjon—unszoló az apa, 's visszalépett.

Az ifju fenyőgalyhoz fogódzott, nehogy magával sodorja a' zuhanó ár, melly kődarabokat hengergetett magával. Irtózat, 's tiszta érzelm ült a' leány szemein, mintha mondaná: „ő az kit választék! Hatalmas isten óvd meg őt!“ Az ifju lejobb bocsátkozott. Uj szakadás jött, 's megint galyat ragadott meg, de az kezébe szakadt, 's a' szerencsétlen hanyatt bukott le az ormokon.

A' hölgy sikoltása ajkaira fagyott. Feledve mindent, kezeckéit ösztönszerűleg emelé imára, 's fohásza nem volt sikertelen.

Az ifju bukását egy csalit feltartóztatá, melly ápoló anyaként nyújtá feléje ág-karjait. Ő felegyenesedve vidor arcczal lejtett a' völgybe. A' hölgy arczaira uj élet költözött.

Remény és agály váltá fel egymást keblében kedvence iránt. Felpattant ül-helyzetéből, 's karjait a' tornácz karzatára nyugtatva várta a' percet, mellyben a' fürdői hajlékok közt megjelenend, kit tegnap óta látott itt, 's kit egyedül véle szerethetni.

Az ifjunak alig lehetett annyi ideje, hogy átázott öltönyeit felcserélje, midőn könnyű lejtéssel látjuk a' tornácz irányába tartani, hol Vilma a' nyajas szemlélő mulatozott.

— Nem lett-e baja? kérdé aggalommal a' fellépőt.

— Látása erőt adott küzdeni a' viharral—szólt az ifju.

— Mennyire remegék!

— Éltémért angyal? kérdé hirtelen örömsugárzó arcczal.

— Igen.. Nem.. Kár lett volna a' honnak elveszteni önt...

— A' hon ügye szép ajkakra jól illik. Azonban én inkább ohajtanám, ha saját érdekében is éltém becses leendene..

— Én ellenkezőt nem mondek..

— Tehát ön előtt is becses életem? faggatá a' heves ifju, ki alkalmasint egy azok közül, kiket Kristóf ur, mint fejedelem, hon, 's al-

kotmány ellenségeit jónak láta gyűlölni.

— Mig ilyenek ismerendem—felelé Vilma.

— 'S ön képes feltételezni változhatóságomat?

— Oh nem, Endre! önt változhatlan jónak gondolom.

— Vilma! mióta önt egy megyei mulatságon láthatám, mióta atyja körében, a' szenvedő honleányra ismerheték, csak ön az, kiben központosulnak vágyaim, reményeim, 's ön még is olly egykedvű irántam.

— 'S ohajtana ön többet?

— Csak szerelmet, szép hölgy!

— Endre!

— Vilma! sohajtának, 's e' kettős sohajban lelkök összeolvadt.

Villám, és fürgeteg! dörgött a' kilépő apa. Ezt teljességgel nem szerethetem.—Vilma lesujtott szeméremmel vevé vissza jobbát az ifjuéból. Endre földre süté szemeit, mint kit büntettn érnek. Kristóf úr, mint meredt kérdő jel, állott perczekig közöttük.

— Tisz-te-le-temet kívántam - tenni! rebegett Endre szégyenében, mig Vilma betántorgott.

— Örülök,—szólt Hájosy méltóságos gúnnyal,—melly annyira sajátja volt nálánál ősökre, 's hirtokra szegényebbek iránt.

— Uraságod tán pogány, hogy nem tudja imádni istenét, kinek hatalmában van élete, 's ki a' nagyszerű természetnek kizárólag ura, midőn haragjában így megreszketteti a' földnek benne bizó fíjait...

— Méltóságos ur, én angyalt imádék.. kinek éltem boldogsága van hatalmában. Lelkem felmagasul az illy tüneményeknél, 's csak hálálni tudom az alkotónak hogy illy élvezekre teremtett..

— Mit.. mit? Miféle angyalt imáda ön?

— Szép kisasszonyát—felelé őszintén.

— Ezer villám! Milly vakmerőség! tört ki hiúsága; de majd csillapítani kezdé indulatát, mert a' természet urának haragja amott setét felhők közt, villámok alakjában jelentkezett újból. Volt-e nagy zivatar a' bérceken? kérdé nem minden czélzás nélkül.

— Középszerű—volt minden mit Endre rebegetett.

— Középszerű?! Uram bocsásd meg!... Itt is kétségbe akarja hozni az ur hatalmát. Középszerű?! Tudja meg hát, ennél irtózatossabb fürgeteg leend a' völgyben, ha meg nem szűnik tovább is ingerelni a' felhőket. Leányom vő-

legénye holnap érkezend, 's azonnal biztosítandom ön kaczersága ellen. Érti ön?

— Uram!—szólt az ifju sértett önérzetében — Én kaczer nem vagyok.

E' közt nagyot csattant az ég. Hájosy buzgalommal fohászzkodott, és keresztet vete magára.

— Isten velünk! — búcsuzott azonnal, 's a' keletkező kettős fürgeteg előtt jónak látta viszszavonulni.

Endre szánó pillantatot vetve utána, melyből a' kémlés bizonyos neme nem hiányzott, ha tán elrezzent Vilmaját bár perczig láthatná még — eltávozott.

Az ifju heves szavaira Kristóf ur lelkében felforr az indulat, 's mert bizonyos tartózkodása elég szerénynek tevé ötinkább ki nem kelni ellene, azért kelle találnia módot haragját valakin kiönteni. Illykor természetesen Vilmának kellett lakolni, ki egyébiránt mostani felzudulásának is közvetlen oka volt. Éppen divatlapjait helyezé el, midőn atyja dühtől remegő bajusszal lépett a' szobába.

— Leány! Ime ezennel betiltok minden Lombay urammali szövetekezést. Érted-é? És minden, netalán történhető tanálkozásokra hatalmas óvást jelentek.

— Jó atyám parancsinak engedelmeskedni legszebb kötelességem, de az illendőség szabályai ellen sem véthetek.

— Az illendőség szabályai ellen?! Illendőség parancsolja hogy mig istenes dolgokkal foglalkozom, addig te' olly istentelen ficzkóval töltsed idődet? Uram bocsásd..

— Mit?

— Jó atyám, azt nem. De hogy őt elfogadjam,

— Azt sem—szólt határozottan Kristóf ur. Atyád vagyok, 's mit parancsolok, illendőségnek nincs hatalma megváltoztatni.

— Oh de ő olly mivelt!

— Éppen e' miveltség nem tetszik nekem. Midőn minden kegyes lélek alkotó urához emelkedik.. addig ő rangján felül álló urhölgyhöz ohajtna magasulni.. De azt csak kikérem, egyszer mindenkorra... Aztán bár csak olly földhöz ragadt szegény ne volna.

— Miből csinosan élnie lehessen, van. Aztán lelke gazdag—védé Vilma kegyenczét.

— Mit ér, ha jószága nincs... szólt Hájosy mindég csilapultabban. Vilma ismeré atyja sajtátságait. Bár kitörő volt is indulatának elsőbb

perceiben, de a' nyájas szavak sokat lesimítanak egykori durvaságaiból.

— Lelki gazdagság feléri az anyagit...

— Tőlem igazad lehet. Újság olvasásaidalannyira méssz, majd utoljára eredetileg ősi elveimből is kiforgatsz. Ezennel mondom és kinyilatkoztatom: készebb vagyok a' gyanus commassatióba beleegyezni, mint abba, hogy neje légy egy szegény ördögnek, kinek sem ősei, sem jeles birtoka. Völegényed holnap itt leend. Csöndesítsd le lelked háborát, hogy — mint illik — kegyesen fogadhasd. Lásd: ő ifju, gazdag, szép reményű, és mindezen ritka tulajdonait tetézi az, hogy számos és nagy hirű ősoket számlál...

— De erkölce?

— Mit erkölce? Ezer villám, hát van okod arra is gondolni, midőn annyi sajátságokban dús — Mi?

— Bár ne volna annyiban dús? sohajta Vilma.

— Te szereted atyádat. Engedetlenséggel nem fogsz szomorítani, nemde?

Az apa kegyesen jártatá méltóságos ujjait szép leányának arany fürtei közt. Mit alkalmasint félignyire sem szeretne, ha színe nem volna rokon a' legnemesebb érczével.

De Vilma szótlan könnyüözött.

III.

A' hattyu felhők gyöngye szél léghajóján messze tájakra vitorláztak, s szép holdvilágos éj után frissült légben idvezlé a' kelő nap Homorod vendégeit.

Vilma nyugtalan éjt küzde, át. Ki volt helyzetben, minőben ő, tudhatja. Ha virágos nyelv hatalmában volna, így fejezném ki magam: Patyolat keblén, hol a' szüzi szemérem honola meg, lemondás 's apatisztelelet harczólanak a' leánysziv most nyiló virága felett. Szereté Lombayt, mint holdfény az éjet, 's nem birt lemondani róla, mint atyja mult századi balvéleményeiről.

Leendő férjének jelleméről itt ott sokat hallott, ha bár az ara előtt mindég kívánták is leplezni az ifju sajátos természetét. Többi közt a' ritkán hazug hir, őt buja szerelmesnek is állítá; mi mellett bizonyosságot tehetének lakta falujának kékény szemű szüzei... Vilma agyacs-kájában terv villant meg... Tudta ő jól hogy atyai szeszélyen, sokszor győzelmeskedett már furfangos női terv.

Fáni szobaleány volt, kivelő és új divat

szerént titkát legelső közlé. Anyja kora gyermekiségében hunyt el. Fáni a' helybéli énekes édesegy leánya vétették fel a' méltóságos kisasszonyhoz időtöltőül. A' gyermekkeblek összenőttek, 's a' bizalom gyermeki érzelmek kezdé foganszani ártatlanságukban. A' felnőtt Vilma atyai parancs nyomán kényszerült érezni, hogy többé nem a' gyermeki társalgás, hanem kissé alárendelt bizalom van helyén közte, és szobaleánya között.

Fáni az urias modorból sokat elsajátita. Vilmávali társalgása legyalulá a' neveletlenség simátlan kijövéseit, mellyet szegény szüleinél soha nem nyerhetende meg. Vilmához egy nemével a' tiszteletnek, — mellyben nem szolgai bizalmatlanság rejtett — viseltették. És azért Vilmának csak nyilvánítania kellett akaratát, hogy általa teljesülve legyen... Ha illedelmesnek látnám elárulni a' titkot, mellyel szép hölgyünk bizá meg szobaleányát, merészkedném fölrántani a' lepelt róla. Így térjünk beszélyünkhöz, 's bizzunk mindent a' végzetre.

Minden rendén volt. Fáni vasárnapiszorgalommal kezdé csinogatni a' bútorzatot. Vilma kötésével foglalkozott, egyegy titkos sohajt röpitve túl a' fenyő falakon. Kristóf ur kedvencz hírlapját betűzgeté. Ollykor szemüvegét indulatosan nyomva remek növésű orrára, hol tudillik a' kedvencz hírlap írója bátor volt magas véleménye ellen firkálni.

Künn a' kis világban minden másként folyt. A' bércek viszhangjaival, a' kútnál felálitott barna hangászkar zenéje játszadozott. A' társaság vidor körökben olvadt fel, 's a' társalgók élénk zajgása elvegyült a' zene egyveleg melodiájában. Itt ott máglyák ropogtak, 's lángjaik egyegy üst oldalait nyaldosák sováron, vagy szabad konyha körül tiszta szakács forgolódott; míg a' patak mentén piros nőcselédék csattogtaták súlykaikat.

Endre lesülyesztett tekintettel, mint ki egyetlen reményét is elveszté, járdalt fel 's le Hájosy szállása előtt. Ott vala édene, atyai önkény riasztá el onnan, hol szerelmének angyala — mint liliom vad bokor közt — virult. Vilma vizsga pillantata tanálkozott az ifjuéval, 's ez merevült tekintettel — mint oda állított szobor — állt meg a' kedves ablaka irányában.

Az ábrándos gondolat-cserét vad lódobaj zavará meg. Egy lovas legény vágatott az országuton, mint mondani szokták: lóhalálban. Délczeg pej paripájáról hófehér tajt szakado-

zott le, míg sürgős menete a' patak hidján vönszünetet. A' vendégek figyelme hangolva lön.
— Istenért, uraim, segítség!! orditá inkább, mint mondá a' körülállókhöz.

— Tán muszka vagy horavilág?

— Vagy a' commassatiót akarják nyakunkra tolni? kérdék jóformán megijedve többen a' jámbor vendégek közül. A' zajra Hájosi, Vilma, Fáni, 's az egész udvari cselédség elészaladának. Hájosy szemüveggel, Vilma kötésivel, Fáni tölseprüvel, mindenik saját fegyverét hozva elé.

— Annál is veszedelmesebb! szólta a' kocsis, mert az lehetett, — a' zajban át nem érthetve az egyszerre tett kérdések iszonyu értelmét.

— 'S lehet annál is veszedelmesebb? szólj! kiáltának mindannyian.

Kristóf ur vendégzéseit lekapcsolá orráról, 's meredt saját szemével tátogott a' beszélő kocsisra.

— Máréfalván hajtánk át. Székely pór farkó szekereből úzé előttünk gebéit. „Állj ki!” kiálték neki. De ő nyakas volt. Nemzetes uram szép nemes jogát ekként bepiszkoltatni nem engedhetve, hatalmas teremttével akará kiriasztani szekerünk elől a' székelyt. Annak is megvoltám hátorsága. Nem nézte milly urral van baja 's a' teremttét visszautasítá. ... Nemzetes uram leugrott szekeréről, csákányát, mit marchalisokra mindég elviszen magával, ragadá, 's amugy tisztességesen megakará leczkézni a' kujont... A' székelység ránk esődült. Hullott a' kő mint a' zápor... Eddig tán agyon is verték szegényt, keresztényi jóakarataért... Segítségért szaladék ide... 'S kémlőn jártatá körül szemeit, megakarva győzödni a' hatásról, mit szónoklata eszközölhetett.

A' változást, melly Kristóf ur területes arcját választá szinpadául, leirni csekély tollamnak nehéz feladat.

— Gazdád neve? kérdé iszonyu réműlettel.

— Hosszu és kurtapatakfalvi méltóságos Pataky Lajos ur! monda a' kocsis olly büszkén, mintha csak egy herczeg nevét emlegette volna.

Hájosy annyira megütődött, hogy bizonyosan a' szeretett völegény nevét hallhatá, mert az ijedelemtől leverten pápaszemeit földre hullatta, melly siró csengésben enyészett darabokra. Vilma arcán némi pir szaladt végig, de azért nem minden vidorság nélkül vount vissza hajlékába.

Héj legények, fogjatok be! kiálta Kristóf ur, midőn megtért öntudata, mert a' szerencsétlen sorsa szíven feködt.

Endre, ki illő távolságban, szakonként nevetve, bosszankodva hallgatá a' kocsis szónoklatát, most egész illedelemmel elélepett.

— Ha merem kérdeni méltóságod szándékát? kérdé Kristóf urtól.

— Uraságod szemtelen! Mi köze hozzá?

— Szeretném bebizonyítani, hogy szemtelen nem vagyok az által, hogy felmentem méltóságodat ez alkalmatlan út kényelmetlenségétől. Menendek segítségre..

— Valóban? Angyali barátom, nagyon lekötelenzend... vigyorga Hájosy e' váratlan ajánkozástól meglepetve, feledve perczekig méltóságát; de utóbb eszébe juta, hogy vetélytársak együtt semmi örvendetést nem cselekedhetnének illy kényes helyzetben, azért megbánta rögtön előbbi leereszkedését, — régi hangon folytató:

— Nem, nem. Uraságodat nem akarom terhelni.

— Győzzön le minden kétséget keblében, valóban én őszintén ajánlkozám.

— Gondolja ön, hogy leányom völegénye...

— Két óra alatt itt leend... fejezé be Endre könnyeden szökkenve egy elévezetett papirára.

Miket a' kocsis előadásából hallánk, csakugyan igaz volt. Pataky keblében hiúsággal nőtt fel a' parasztság lenézése is, melly erdélyi nemeseinknél annyira napi renden van. Innen volt az, hogy ő uton utfélen megkivánta, hogy süvegelje, kikerülje őt, ki rangjára nem mérközheték vele. Székely nemzet szabadság-szeretetében van valami, melly az igazságtalan követeléseket nem tűri, 's innen származhatott az összekocczanas.

Endre a' hely színére érkezett. Szelid szónoklatával meglágyitá az ingerült nép keblét, melly már is szemmel látható jeleit hagyá völegényünk arczulatán szabadságszeretetének. Minden ki volt egyenlitve. A' székelynek csak szelid, de lelkes szó kell, 's nincs olly nemzet mint a' székely.

A' két vetélytárs szekerre ült, és a' fűrdői telep felé robogtak. Mig megérkeznének, időt veszek nyájas olvasómmal érdekes völegényemet kissé ismertetni.

Pataky termete közepszerű volt. Rejtett lánggal lobogó szempártólluminált arczulatát,

barátai érdekesnek vallották urias sápadtságában, míg elfogulatlanabbak kora kicsapongásainak elvitathatlan bélyegéül rovak fel. Állán több színeket játszó szakáll-erdő zordonult, melyet álarczul szerete viselni, ha tán szabadelműségében kételkedének. Magas homlokán a' hiúság föllegei bizonyos érettséget hazudó komolyságban szövődtek össze, idétlen redők soraitól osztályozva fel... Birtoka terjedt volt volna, ha atyja halála után évenként csökkenő jövedelmét kalandor útáiban kártya 's más szenvedélyek sarába ne dobja... Előítéletesnek tartatni nem akarok, azért jellemével saját tényei ismertessenek. —

(Vége következik.)

Fohász.

Szállj le, angyal, Árpád ős honába!
Hozz virágot lenge szárnyidon;
'S áradozzék kebled égi hangja
Dalt e' honnak lángzó ajkidon:
Hogy szívében árva nemzetének
Hős erőket gyujtson már az ének.

Szállj le, angyal, mennyből istenülten;
Hozz virágot, melly ott nyiladoz:
Hönszabadság fölzsengő virágát,
'S keblünk érte lángra lobbadoz.
Jégszívünkbe ültess honszerelmet;
Adj magunkon lelki győzedelmet.

Énekelj! és rázz föl álmainkból
Karpát völgyén, Karpát ormain;
Gyászos multért nagy 's dicső jövendőt
Zengj hevülten hárfád hurjain.
Zengj egységet Maros és Dunának
Partja hosszán már a' két hazának.

És te, istén! csillagszámolyodról
Nézz e' honra, tartsd meg életét;
'S hogy lerazva szenvedése lánczát
Földerülni lássa bús egét.
Hasson hozzád milliók imája:
Boldoguljon a' magyar hazája!

Urházy György.

Holmi.

Az úgynevezett dél már többnyire nem azon óra, mellyen a' nap délponton szokott állani: értjük az ebéd idejét. A' nagy világban 's különösen Angliában a' jó hanghoz tartozik, az ebédet este tíz órára vagy még későbbre is halasztani. Egy úrhölgy, ki egy illy gyertya-világított ebédre vala hivatalos, ezen

megjegyzést ejté: Meglátjátok hogy végre még másnap reggelre teszik az ebéd idejét.

(Szép példa.) XIV Kelemen pápának egykor értésére esett vala, hogy valaki csipős gúnyiratot készített ellene. Ő maga járt utána a' kézirat megszerzésének, olvasta 's tulajdon kezével tett javításokat benne; aztán visszaküldte írójának azon megjegyzéssel: hogy satyrája már most jobban fogna kelni.—Nagy Fridrik egy ellene irányzott gúnyiratot, melly ablakával szembe volt fölszegezve, alább ragasztatott a' végett, hogy az ott elmenők jobban olvashatnák. — Hol vannak ma a' világi nagyok, kik, nagyságuk érzetében, ekkép erősek volnának magokat méltatlan vagy tán méltó megtámadásokon túl tenni.

Érdekes ujdomság, ha nem is fontos. Sand György — a' férfi név alatt elhírtült nő — negyvenedik évnapiját Párizsban egész nyilvánossággal üllte meg. Nem olly híres nők esztendejüket eltagadnák. De Dudevant Aurora asszony tudja, hogy Semiramis negyven éves korában emelte a' függő kerteket 's Maintenon asszony csak mint negyven éves tudá XIV Lajost megbájosni.

Egyiptom régi bölcsei a' tolvajokat illetleg egy törvényt hoztak volt, melly szerint minden, ki az orzás kézművét gyakorlá, köteleztetett nevét a' tolvajok főnökénél bejelenteni 's egyszersmind megígérni, hogy mindent, mit elcsennie sikerülend, lelkiismeretesen kezébe fog szolgáltatni. A' meglopottak a' főnökhöz folyamodtak 's körülményesen leírták mit loptak el tőlök, hol, melly napon és órában. Erre a' főnök visszaadta tulajdonosának elorzott holmijét, de negyed árát köteles volt amannak megfordítani. Illy módon bárki elvesztett vagyonának ismét birtokába juthatott. A' törvényhozó illy elvből indult volt ki: Minthogy a' tolvajságot teljességgel meggátolni lehetetlen, azokra nézve, kik olly szerencsétlenek hogy meglophatnak, sokkal jobb ha a' negyedrészt vesztik el mint az egészet.

Az irhoni alkirály neje mondá egykor Swiftnek: ezen országnak levegője igen jó. Az elmés író térdre esett előtte kiáltván: Az Isten szerelmére, mylady, nehogy ezt megemlítse Angliában, mert tüstént adót vetnek rá.